

МИРЧО КИКИРИТКОВ

Сѹомениѹе на Мирчо Кикириѹѹков се наоѓааѹѹ во Централниоѹѹ државен архив во Софија, Р Буѹарија, на вкупно 16 сѹраници, пишувани на машина, на буѹарски јазик.¹ Еден дел од сѹомениѹе ѹи објавив 1993 године во маѹазиноѹѹ „Збор“.²

¹ Централен државен архив, София, Фонд 1932 – Национално освободителни ораганизаѹии на македонските бѹлгари след Берлинскиа договор 1878 година, оп. 4, а.е. 33, л.1-16.

² „Македонски судбини – Заблудениот револуционер“, „Збор“, Скопје, 1. XI 1993-1. V 1994 (фелѹон во 8 продолженија).

СПОМЕНИ

Со Мирчо Кикиритков се познавав уште од моите ученички денови во Штип, од српско време. За првпат се сретнав во Бугарија со него по повод мојата брошура „Не можам повеќе да молчам!“, кога тој, како телохранител на Јордан Ѓурков, заедно со уште двајца терористи, дојдоа во куќата на мојот чичко Симеон Хаци Кимов, каде што живеев – ул. Добруца, бр. 15, за да побараат изјава од мене. Истрагата заврши во моја полза. Јас одреков дека сум автор на брошурата, но изјавив дека со радост би му ја стиснал раката на тој човек за неговата смелост да ја изнесе вистината. Додадов уште дека нашата борба е во Македонија, а не по софиските сокаци и дека сум подготвен да ги фрлам книгите, да го напуштам Универзитетот, да ја грабнам пушката и да одам да се борам таму, доколку и тие се согласат да го сторат истото. Овие зборови и другите искажувања во врска со македонската и опшобугарската дејност предизвика симпатии кај терористите, па и на самиот Ѓурков кон мене, но тоа не им попречи да ме предупредат дека ако продолжам по тој пат не е исклучено да ми ја скинат главата.

Се разбира, јас тукушто тргнав по патот на македонското прогресивно движење (1928-1929) и немав намера да се откажам од него. Тоа беше повод за „гостувањето“ на Мирчо, во семејството на бижутерот Димитар Коцев, во чија куќа живеев со семејството на мојот чичко. Бевме скоро на иста возраст и наспроти околноста дека е убиец на мојот вујко Славчо Ковачев, станавме пријатели. Мирчо го придоби моето пријателство и искрено се каеше пред мене дека бил жртва на своето незнаење и на младоста, а јас на неговото, со надмоќта на прогресивната идеологија на мак. прогресивно движење по нац. прашање над исповедувањата на ВМРО (врх.), во која тој членуваше. Наспроти тоа, јас се чував од него како од чума, наполно уверен дека е испратен од својот шеф Ванчо Михајлов, не да „гостува“, туку да ме шпионира. Еден ден открив во неговата соба писмо од неговиот шеф со слична содржина, во кое, меѓу другото, имаше укори дека паднал под мое влијание (за агитација и пропаганда, бев оценет од Партијата со 6) и дека не си ја гледа работата како што треба. Не се воздржав и го разобличив. Тој сè ми призна, но ме успокои да не се плашам, зашто интимно и тој раскинал со Органи-

зацијата и решил да си ја смени професијата. Дека не ме лажел, имав неколку конкретни докази, меѓу кои беше и повикот „Кон убијците“, за кои јас и Христо Хролев – Грофот бевме набедени во Истражното и обвинети за неговото објавување. Сугурно ќе добиевме уште некоја година затвор. А тоа што не се случи – му го должам на Мирчо. Отишол кај тогашниот пунктов на Софија, Кирил Дрангов, му го извадил револверот и му рекол дека ако не нареди да ме пуштат од Истражното, „ќе пука“. Тогаш имаше најтесни врски помеѓу режимот и Организацијата, и по долги расправи Дрангов го кренал телефонот и ние со Хролев се најдовме на слобода. Подоцна Мирчо го исполни ветувањето да раскине со Организацијата и стана помошник во еден дуќан за бижутерија на Димитар Коцев, дури со помош на разни ортаци отвори и сопствен дуќан на аголот меѓу Дундуков и поранешната Трговска. Бидејќи ме копкаше да дознаам на кој начин е извршено убиството на мојот вујко Славчо Ковачев, а исто така да дојдам до некои други податоци за дејноста на ВМРО (врх.), успеав во тоа време да го убедам да ми ги издиктира своите спомени.

Мирчо го заврши својот живот во Скопје, каде што по 9 септември 1944 г. избега од Бугарија и падна во рацете на ОЗНА. Тој е убиен таму без суд и пресуда. Злите јазици зборуваат дека убиството се случило од некои алчни службеници на ОЗНА за златото, што е најдено во неговиот багаж. Убивајќи го, на тој начин, успеваат да си го присвојат.

15. IV. 1973 г.

Софија

В. Хаџи Кимов

Од спомените на еден македонски револуционер. Започнати на 2 септ. 1929 г.³

I

Роден сум 1904 г. во Ново Село, гр. Штип, од родители: Пане Арсов Кикиритков и Фимка Тинчева, од кои го помнам само татко ми, бидејќи мајка ми умре кога уште не бев навршил 6 години. Влачар, со многубројно семејство, татко ми криво-лево ја истеруваше издршката на сите и дури, либерален во многу односи, ме даде и во училиште, а бидејќи со бујна нарав, таму во почетокот никако не ми се

³ Реченицата е напишана со ракопис.

допаѓаше редот, но наскоро свикнав благодарение на другарите со кои во игра го поминував поголемиот дел од своето време, не обрнувајќи им многу внимание на книгите. Игрите не беа многу интересни. Слушавме од нашите татковци дома и чувствувавме дека султанската империја се тресе под притисокот на Македонскиот револуционерен комитет, речиси сите ние, гледајќи го угнетувачкиот црвен фес, не скривајќи ја тајната омраза спрема него и една силна желба, порано или подоцна, со оружје в рака, со нашите поголеми браќа, крстосувајќи ги планините и цветните рамнини, да ѝ го дадеме својот долг на поробената Татковина. Уште тогаш нашите игри имаа карактер на борби помеѓу аскерот и комитските чети, во кои често пати за малку не си ги кршевме главите.

Си спомнувам, еден ден откако се разделивме на две групи и ја завршивме борбата, кога јас со неколцина од моите другари пак паднав во рацете на другите што ги претставуваа Турците. По наредба на нивниот началник, ние одвај не бевме тепани, корнети за уши и најпосле со јажиња качени на дрвјата во крајречната градина. Сакаа да нè бесат. За да нè спаси, сфаќајќи го лошиот крај на играта, втрча еден возрасен сограѓанин и ги натера да нè симнат и да нè одврзат, за да не се случи некаква несреќа. Ништо бе е за чудење. Мојот чичко Славејко Арсов, како ресенски војвода, учесник во Илинденското востание и убиен 1904 г. во борба со редовната турска војска, неговиот бурен живот што од приказните на татко ми постојано воскреснуваше пред моите очи, не можеше а да нè ни повлијае во тој правец.

А потоа, кога веќе потпораснав, стапив во второто, третото и четвртото одделение и сам почнав да разбираам и да се досетувам за онаа мрежа на ВМРО, која беше распослана низ целата македонска земја на која не ѝ беше туѓ ни мојот татко. Подоцна веќе дознав дека тој бил десетар, а брат му Мише Кикиритков – член на Раководното тело. Старите значи работеа. За да не останеме и ние подолу, немоќни и мали, не можејќи да бидеме како нив, го истуравме својот гнев врз незаштитените турски бостани. Во сезоната на нивното зреење, се собиравме во групи и доближувајќи се скришум до нив, се предававме на безмилосно сечење. Дињите беа Турчинките, а лубениците Турците. Тиквите, пак, околу бостаните – пашите и големците. Воопшто, нанесувајќи им штета на таков начин, ние ги изразувавме своите „симпатии“ кон нашите поробувачи и така ги задоволувавме нашите неосстварени желби поради возраста да станеме комити и да се бориме за ослободувањето на својот народ.

Необичен настан за моето детство беа и атентатите од 1911 г. во градот, сред чаршијата – кај шадрванот. Инсценирани од ВМРО, тие предизвикаа големо негодување од страна на Турците. Нивниот бес се изрази со најтажни последици врз населението, повидните граѓани, од сите сомнителни лица од самиот град и околината, беа фрлени во затворите, тепани и измачувани. Претчувството за нешто што рееше над сите нас, ме тераше да живеам со трепет и со едно возбудено очекување дека најпосле од тој хаос ќе се роди денот на македонската слобода.

Балканската војна во 1912 г. дојде да ја потврди надежта, но таа радост не траеше долго за сите нас. Во тринаесеттата година изникнаа недоразбирањата меѓу сојузниците и наместо црвениот фес пред очите ни се појави шајкачата. Со неа татковците почнаа да нè плашат. Под притисок на властите, по завршувањето на основното бугарско училиште, требаше понатаму да продолжам во српска гимназија. Немав желба ни ногата да ми стапне таму, но го заплашија татко ми со голема казна. Што ти не требаше да слушам на неразбирлив јазик за мене, со кој често се подигрувавме на еден или друг начин. Тие години ништо значајно не содржеа за да го растресат секојдневниот тек на мојот развој и суштествување. И кога 1915 г. над Хисарот се разнесе громогласното бугарско „ура“, јас дури не се ни зачудив. Знаев што требаше тоа да биде. Но сепак, и тоа време не помина без страшни моменти. При објавување на европската војна 1914 г., зет ми Коце Андонов, убавиот Коце, беше повикан во војска. Татко ми го скри а јас, 10-годишно детиште, знаев дека со помош на четите подоцна ќе биде префрлен во Струмица. Така и се случи. Озлобени, Србите направија претрес дома и толку лошо се однесоа со татко ми и маќеа ми, а особено со сестра ми, што во мене остави неизбришливи впечатоци за нивната нечесност. Напуштајќи го во тоа време училиштето, јас требаше да му помагам на татко ми. Тој имаше желба да ме направи трговец и ме водеше по пазарите. Но никако не ме тераше срцето натаму. Сакав и јас да одам во војна. Би ме зеле ли како доброволец? Та јас уште немав ни 12 години.

1918 г. ме затече уште момче со врзани раце. Несреќниот крај на војната не ме порази. Нешто обично, си мислев. Нема да биде за долго и нашите пак ќе дојдат. Србите, како и Турците, нема да се осудат да ги газат нашите светости и потполно да забранат да ја исповедаме својата вера и бугарштината. Се излажав. Татко ми беше замешан во аферата со избеганите затвореници во... година (Веројат-

но тука станува збор за Константин Ципушев⁴ и неговите другари). Го затворија, но на крај го ослободија. Таков беше српскиот систем: виновен или не, секој да помине низ затвор, и на тој начин да се заплаши народот и да стане послушен, да им поверува во своите „ослободители“, „брача“.⁵

Станав глава на семејството – нешто многу тешко за мене. Со татко ми се гледав често, благодарение на жолтиците со кои ги подмачкував клучевите на темничарот во затворот и на полицискиот началник. Животот ми стана неподнослив. И затоа, по пуштањето на татко ми од затвор, со неколцина другари решивме да избегаме во Бугарија и таму да се ставиме во услуга на ВМРО. Таа, во тоа време, почна да развива засилена дејност. Не минуваше ден а да не слушнеме за судири меѓу четите и српската или грчката жандармерија или редовната војска. Успехот, пак, на Брло војвода⁶ (штипски) кај селото Судик, каде што паднаа неколку души од страна на Србите, на чело со полицискиот капетан Елиќ, сосема нè поулави. Чекавме само подобен момент за да го реализираме замисленото: првиот пат, доверувајќи му се на мојот пријател Нанчо Витларов⁷, којшто го извести татко ми за сè без зла намера, бегството ми излезе јалово. Но подоцна, околу 19 души, заедно со спомнатиот Нанчо, еден петочен ден тргнавме од разни патишта кон селото Чардаклија. Колку и да ги криевме намерите, не можевме да не им ги откриеме на нашите блиски. Татко ми немаше што повеќе да се опира. Ме благослови и ми пушти во раката 500 динари. Мајка ми исто. Не нè забораваја ни љубените, кои долго време мавтаа со своите марамчиња од Камениот мост и го извикуваа своето прощтално „збогум“. Еден Србин дури ни дофрли: „Во Бугарија ли заминувата? Ве знам јас, знам!“

Во селото Чардаклија влеговме во врска со Брловите луѓе, уште повеќе што некои од моите другари како Ипокрит Развигоров⁸,

⁴ Константин Ципушев, роден во Радовиш, пунктов началник на ВМРО во Струмица. Организатор на нападот на Удово и Валаново на 1-2 април 1915 година. Во 1919 година бил уапсен од српските власти и осуден на смрт. Подоцна бил помилуван и одлежал 19 години во затворите на Кралството Југославија.

⁵ Така стои во ракописот, на српски

⁶ Иван Јанев – Брло, роден во с. Горни Балван, Штипско, штипски војвода, во 1925 година од ЦК на ВМРО бил осуден на смрт и ликвидираан.

⁷ Нанчо Витларов, роден во Штип, припадник на михајловистичката струја на ВМРО и еден од атентаторите на генералот и член на ЦК на ВМРО, Александар Протогеров. Подоцна и самиот ќе биде убиен од припадниците на протогеровистичката струја на ВМРО.

⁸ Ипокрит Развигоров, роден во Штип, еден од атентаторите (заедно со Илија Лилинков и Благој Кралев) над генералот Михајло Ковачевиќ во октомври 1927 година во Штип. При обидот да бидат фатени од српската потера, заедно со Илија Лилинков извршиле самоубиство.

Пане Цицонков – брат на Јордан Цицонков⁹, Алабакот – Блажо Георгиев, Илија Лилинков¹⁰, одамна ги познавав. За тоа бегство беа уапсени првите луѓе на ВМРО во Штип. Од Чардаклија нè спроведе еден селанец во с. Крупишта, а оттаму, преку чифликот и Облешево, се упативме преку планината над Кочани кон Султан Тепе од каде што ја минавме границата.

Таква беше желбата на Тодор Александров¹¹. Нанчо Витларов и Трајчо Тошанов, пред бегството од Штип, му беа испратиле писмо со молба да ги прими како четници. Нè префрлија куририте. Со ниед-на од дејствувачките чети не се сретнавме. Најпрвин застанавме во *Саценик*. Потоа во с. Богослов, од каде што еден жандарм нè поведе пеш кон Кустендил. Нè ставија во участокот (1922 г.). Дојдоа Славе Иванов¹², Ване Арсов, Дане Црнолишки и Нако Трогерски. Нè прашаа за Тодор Александров и за начинот на којшто сме ја минале границата. Тогаш ВМРО преживуваше „земјоделска“ криза. Таа беше нејзин противник. Научени уште однатре што да одговориме на слични прашања, ние ги заблудивме. Тогаш се ни обрти Славе Иванов: „Да ви ги јаде лајната тој што ве научил така да говорите“.

Од Кустендил нè доведоа право во Софија, каде што нè пуштија. Првпат видов голем град. Минувајќи преку Шарениот мост¹³, не можев да им се нарадувам на лавовите. Ги гледав. Речиси уплашен, од тротоарот ги гледав трамваите што летаа. Во полицијата нè испитаа и нè пуштија со предупредување дека не смееме да стапиме во Петричкиот и во Кустендилскиот округ. Отидов кај чичко ми Лазо Арсов Кикиритков – часовничар.

- Добра вечер, чичко!
- Добра вечер, момче, што сакаш?
- Јас сум син на брат ви.
- Ама на кого си? Не слушнав добро.

⁹ Јордан Цицонков, роден во Штип, по наредба на ЦК на ВМРО во 1923 година во Прага го убил Рајко Даскалов, еден од водачите на Бугарскиот земјоделски народен сојуз (БЗНС). Бил осуден на 20 години затвор, во 1926 година се обеси во затворот во Картоузи.

¹⁰ Илија Лилинков, роден во Штип, еден од атентаторите на генералот Михајло Ковачевиќ.

¹¹ Тодор Александров, роден во Ново Село, Штипско, член на ЦК на ВМРО и лидер на автономистичката ВМРО, организатор на четничкото движење во вардарскиот дел на Македонија.

¹² Славе Иванов, роден во Штип, штипски војвода. Во 1921 година се отцепил од ВМРО и се приклучил кон Македонската федеративна револуционерна организација (МРФО), а подоцна кон ВМРО (Обединета). Бил во служба српската разузнавачка служба, а во 1941 година и на ГЕСТАПО, за што во 1948 година бил осуден од југословенските власти.

¹³ Се мисли на Л'вов мост.

- На Пане сум син – Мирчо.
- А од кога си тука?
- Сега дојдов.
- Зошто си избегал? Што ќе правиш тука? И тука е криза, а пак таму сте добро. Војник ли те бараа или што?
- Не, не сакам кај Србите да живеам и затоа побегнав.
- Седни!

Ми посочи еден стол. Порача една лимонада со две чаши.

– Ајде на здравје! Седи тука додека се вратам.

Зеде една мрежа и појде во магазините. Потоа ме покани дома, но се однесуваше кон мене како кон туѓинец. Не ме претстави дури ни на своите деца – моите братучеди.

Ми најде работа: да носам тули во една постројка. Разгеле, ги сретнав другарите. Дадов оглас во весниците. Јас и Лилинков станавме служители во хотел. Но не издржавме. Избегавме во Петрич. Таму ме пречека многу добро тетин ми, Коле Пиперевски. Се фатив на занаетот – леблецилакот. Тој ми даде капитал. Но од мојата намера да станам комита не се откажав. Бев 18-годишен. Никој не ми обрнуваше внимание. Најпосле, преку Атанас Попето, ме прифати околинскиот војвода Георги Хаџи Димитров Гевгелиски.¹⁴ Тој нè прими мене и Лилинков. На српската граница кај селото Габрене се собравме три чети: Гевгелиската со Георги, Еницевардарската со Атанас Чанев и Воденската со нејзиниот секретар Борис Изворски¹⁵ – м. август 1922 г.

Одев со четата околу два месеца. Имавме само два кратки судира, не можев да се служам со оружјето. Еден од постарите четници ме научи. Кога исправен и треперејќи грмнав, не разбирајќи дали куршумите паѓаат во целта, тој ме клоцна и јас се испружив на земја до еден окоп останат од војната. Добив уште еден удар со кундакот од неговата пушка: „Пази со нозете, момче, штом ќе ги изгубиш, што ќе правиш со главата?“

По враќањето во Петрич имав средба со Алеко Паша¹⁶, којшто беше восхитен од мојата постапка да бидам комита. Моите години

¹⁴ Георги Гевгелиски, роден во Гевгелија, гевгелиски војвода, припадник на протогероувистичката струја на ВМРО.

¹⁵ Борис Изворски, роден во с. Извор, Еницевардарско, еницевардарски војвода, убиен 1928 година.

¹⁶ Александар Василев (Алеко Паша), роден во с. Баракли – Цумаја, Серско, серски окружен војвода, припадник на левото крило на автономистичката ВМРО. Обвинет како главен заговорник во убиството на Т. Александров, бил убиен во горноцумајските настани во 1924 година.

го зачудија и тој со една беседа ме посочи за пример на таму собраниите. Ме упати до Караџов¹⁷, тогаш пунктов началник во Горна Џумаја. Со него се советував што да правам. Изјавив желба пак да одам внатре, кон Штипско. Љубезно ме ислуша, но ме убеди во невозможноста да се оствари оваа моја желба заради приближувањето на зимата. Се вратив во Петрич и таму останав до пролетта. Штом грејна насмеаното сонце, повеќе не можев да издржам. Го замолив Алеко Паша и тој ми даде писмо за Иван Михајлов¹⁸, тогашен пунктов началник на Софија, да ми издејствува место во некоја чета што му припаѓа на Скопскиот револуционерен округ.

Минувајќи пред Дупница, под сомнение на власта дека доаѓам со задна цел (бидејќи прогонувањата меѓу федералистите од една страна и автономистите, и меѓу последниве и владата на Земјоделскиот сојуз беше во полн разгор), за да го убијам околискиот началник, бев уапсен со неколкумина другари, меѓу кои: Илија Лилинков, Трајчо Тошанов и Нанчо Витларов – сите од гр. Штип, мои сограѓани. Нè одведоа во Софија и нè фрлија во Петiotот учасок – Подуене. Условите беа многу мизерни во нашето ново живеалиште. Весниците послани на подот ги заменија чергите, и тулите под глава – перниците. Четворица во една ќелија – едноставно се задушувавме и со нетрпение го очекувавме часот кога ќе ни ги отворат вратите. Не знаевме што ќе стане со нас.

Во очекување најпосле да ја разбереме причината за самоволноста на власта нè затече 9 јуни 1923 г.¹⁹. Тоа за нас дојде неочекувано. Потполковникот Георги Атанасов²⁰ упадна со милиција, јункери и војници. Нè ослободија откако нареди ние, Македонците, да се облечеме во војничка униформа. Мене ми дадоа задача да бидам клучар на другите криминални претстапници. Петар Бабамов го презеде управувањето на учасокот. Целниот ден ги извршувавме нашите

¹⁷ Иван Караџов, роден во с. Лешко, Горноџумајско, пунктов началник на Горна Џумаја, член на ЦК на ВМРО (1928).

¹⁸ Иван Михајлов, роден во Штип, секретар и благајник на ВМРО, пунктов началник на Софија, од 1925 година член на ЦК на ВМРО и лидер на Организацијата.

¹⁹ Во 9-то јунскиот преврат 1923 година беше соборена владата на Александар Стамболиски, лидер на Бугарскиот земјоделски народен сојуз (БЗНС), која имала непријателски став спрема автономистичката ВМРО на Т. Александров и настојувала да ги спречи нејзините комитетски акции во вардарскиот дел на Македонија.

²⁰ Георги Атанасов, роден во Горна Џумаја, резервен потполковник на бугарската армија, заедно со Александар Василев (Алеко Паша) го раководеле Петричкиот револуционерен округ, приврзаник на левото крило на автономистичката ВМРО, убиен во горноџумајски настан во септември 1924 година.

задолженија со голема точност. Другиот ден, на 10 јуни, се сретнавме со Иван Михајлов. Тој накратко ни го објасни значењето на превратот и ни даде по 300 лева. Во апсењето на министрите и на другите раководители на паднатиот режим Организацијата имаше најголем удел. Автомобилите фрчеа, се запираа пред високите зданија и еден по еден од довчерашните моќници заминуваа во апс (случајот со министерот Христо Стојанов – министер за внатрешни работи, со полицискиот наредник и со началникот на участокот).

Два дена по ослободувањето заминав за Дупница. Се вработив во една пиварница. Во септември стапив во врска со Брло преку неговиот син Димитар. Брло ме прими во својата чета – Штипска, околиска. Заедно со Кочанската, под водство на Панче Михајлов²¹, ја минавме границата. Пред тоа, уште на бугарска земја, ги ислушавме говорите на своите војводи. Пламениот Панче Михајлов ни ги трогна нашите срца и веднаш ги придоби нашите симпатии. Брло се задоволи само да каже: „Се согласувам со зборовите на другар ми П. Михајлов да ја минеме границата. Да одиме смело!“ И толку.

Внатре во Македонија престојувавме околу еден месец. Вршевме тековна организациона работа: собирање налози, разгледување спорови меѓу селаните и казнување на шпионите и на оние што направиле прекршок. Една група од 12 души, меѓу кои и јас, се оддели од четата и тргна кон Штип со задача да изврши атентати. Не успеавме. Се вративме пак во Петрич. Подоцна ни дадоа задача, мене, на Ипокрит Развигоров, на Стоил Бичаклиев и на Владо Димитров (шоферот – Черноземски)²², да одиме и да го убиеме Стојан Мишев²³ или некои од ренегатите што им се предале на Србите и се населиле во Штип. По желба на Т. Александров требаше П. Михајлов да ни помогне внатре во поробена Македонија. По тој повод Брло се засегна. Дојде кај мене и навреден го искажа своето незадоволство дека

²¹ Панчо Михајлов, роден во Штип, кочански околиски војвода, поет, книжевник и собирач на народни песни, убиен 1925 година, на наредба од И. Михајлов.

²² Владимир Георгиев – Черноземски, роден во с. Каменица, Велинградско, еден од најпознатите професионални терористи на ВМРО, убиец на Димо Хаџи Димов, Наум Томалевски и на југословенскиот крал Александар Караѓорѓевиќ, 1934 година во Марсеј.

²³ Стојан Мишев, роден во Штип, штипски војвода, во 1922 година се отцепил од автономистичка ВМРО и се приклучил кон Македонската федеративна револуционерна организација (МФРО), во 1923 година преминал во вардарскиот дел на Македонија и им се ставил на располагање на државните власти на Кралството на СХС во борбата против комитските чети на Т. Александров, убиен 1924 година во Штип од страна на испратениот атентатор на михајловистичката ВМРО.

не сме го претпочитале него туку Панче. Јас му одговорив, а и другарите, дека тука се слуша зборот на Александров, а освен тоа безначајно е кој ќе нè префрли. Нели е за делото? Да се изврши поставената задача – тоа е најважното.

Заклучив дека има извесно ривалство меѓу Брло и Панче. Последниов како поинтелигентен, талентиран и поспособен не можеше да се обвинува за завист заради заслугите на стариот и искусен штитски војвода. Зависта беше всадена кај другиот. Брло не можеше а да не се плаши за својата популарност и слава пред делата на почетникот, храбриот млад војвода и пламен оратор, организатор и борец во вистинска смисла на зборот, некој што ги има сите неопходни квалитети за да ги привлече масите кон себе. (Писмото на Т. Александров за таа работа.) Освен тоа, некои членови на Организацијата, уплашени од брзиот подем на Панче, и негови отворени непријатели, како Ангел Узунов²⁴, пунктов началник на Кустендил, сами ја раширија омразата и зависта кон него.

Како и да е, јас и Бичаклиев со уште двајца од четата на Панче Михајлов ја преминавме границата под Руен. Србите нè открија. Првата работа ни беше да побараме врска со Панче. По еден курир го испративме писмото од Т. Александров до него. Тоа успеало да стигне до неговите раце и по еден судир во месноста Пониква – кочанска планина, се извлекол од кордонот жандарми, контрачети и војници само со една жртва (Мите Церски од Цер – Царевоселско²⁵) и нè најде во селото Чиперник. Го скроивме планот за дејствување. Со една група од 20 души на чело со Панче Жигански, по еден краток судир од заседа и упатување назад кон границата, повеќето од другарите посакаа да се вратат во Бугарија. Панче се спротивстави на тоа, посочувајќи ни и велејќи: „Уште она што сме го јаделе во Бугарија не сме го оставиле тука, а вие сакате да се вратиме. Навистина две недели талкаме, но ќе се стрпиме уште. Но, тој што не се согласува со мене, може да си оди. Патот му е слободен. А јас останувам со четворица“. Нè посочи мене, Бичаклиев и Ипократ Развигоров. Четвртиот – Владо не беше дојден уште и ништо не знаевме за него, дали ја минал границата или не. Во тоа време, човек и сам ја минува-

²⁴ Ангел Узунов, роден во Охрид, брат на Христо Узунов, долгогодишен пунктов началник на ВМРО и ВМРО на Кустендил, член и секретар на Македонската парламентарна група (1927), припадник на протогерувистичката струја на ВМРО.

²⁵ Денешно Кочанско.

ше. Ние се одделивме од четата кај Калимански Осој – Царевоселско. Панче остана со десет души момчиња, од нив некои се разболеа, а и тој самиот не изгледаше добро. Страдаше од чир во стомакот и повеќе гладуваше, па беше ослабнал и се исушил како трска. Но духот му беше силен во тој човек. Издржлив беше како никој од нас. Неговата наредба, Жигански (од село Жиганци) да нè одведе до под Виница (Кочанско), не беше исполнета. Жигански сигурно не сакаше да си го изложува животот на опасност и затоа, по една ноќ одење, ни јави дека не може повеќе напред. Тогаш јас и Ипчо – Бичаклиев се разболе и остана со Панче, откако не можевме да го разубедиме Жигански од мислата дека е невозможно понатаму да се оди, се вративме назад да го стигнеме Панче. Мислејќи дека тој е уште во Калиманци, појдовме таму. Но тој си заминал. Тропнавме на вратата на раководителот Иљо Калимански. Ја затекнавме жена му. Таа ни кажа дека Панче заминал и го повел мажот ѝ кон Иљовските Осои до село Илиево – Царевоселско²⁶. Се упативме натаму. Беше ден. Нè забележаа контрачетниците. Жетвари насекаде низ полето. Без да знаеме дека непријателите нè следат по стапките, намерно газевме преку нивите. Најпосле, застанавме до едни жетвари. Го прашавме најстариот од нив каде се наоѓа Панче. Но тој промрморе нешто неповрзано. Едно мало момиче тогаш се исправи: „Ама нели ние дедо собиравме храна утринава за него?“ Стариот немаше каде. Таму под нивата веднаш истрчавме и уште не се ни поздравивме, грмна пушка-две и потоа зачестија повеќе. Така дојде до Калиманскиот судир.

II

КАЛИМАНСКИОТ СУДИР започна на 22 јули 1924 г. во 11 часот, претпладне. Уште при првото пукање Панче ни се обрати: „По вас стрелаат!“ И ни се развика зошто сме тргнале дење да одиме и така сме се откриле – а и него сме го откриле. На негова заповед станавме и се оддалечивме од местото кај нивата каде што се беше расположила четата на околу 100 метри растојание. Се сокривме во шуместиот брег на реката Брегалница и почнавме да се советуваме. Лека-полека забележавме дека од сите страни Србите почнаа да нè заобиколуваат. Беше еден часот кога сите височини беа заземени

²⁶ Денешно Делчевско.

од нив. И самиот војвода разбра дека таа организирана опсада не е случајна. Со гнев и презир тој процеди: „Не предал некој!“ И тоа беше вистина. Курирот Иљо Калимански ја извршил таа подлост. Подоцна, добро платен, од страв да не настрада од судот на Организацијата, се пресели во Винаца и, ми се чини, стана контрачетник.

Опколени од кордон војска, жандармерија и контрации снабдени со митралези, на број околу 1 500 души, ние почнавме да се советуваме што да правиме. Мише Неделков, секретар на четата, кој подоцна беше убиен, го искажа своето мислење веднаш да си пробиеме пат и да се добереме до границата. Панче, напротив, нè убеди сите да заземеме позиции и да чекаме. Штом ќе ги дознаеме нивните сили и слабата точка – тогаш... И тоа беше најпамятно. За тоа време обрачот околу нас сè повеќе се стеснуваше. Слушнавме гласови, пцости, закани, како: „Предајте се! Не ќе можете со нас да се борите – малку сте. Слушна ли?... Мајка... Предадени сте!“ Но ние молчевме скриени. Наеднаш пред нас се покажаа три-четворица жандарми. Едниот од другарите не се воздржа и згрме по нив. Плутон од стотици пушки одговори. Од сите страни полетаа врз нас куршуми. Панче излезе напред и нè поведе кон една од височините каде што се надевавме на помал отпор, бидејќи претпоставуваше дека таму се контрачетниците (на сила вооружени селани и платени четници, комплетираны од федералисти) – познати страшливци. Веднаш заповеда: „Напред јунаци! Не плашете се, по мене!“ Тој извика: „Ура!“ и ја запеа „Изгреј зора на слободата“. Силното ура и песната ние ги прифативме. Со бомби почнавме да се качуваме и успеавме да ја постигнеме целта откако дадовме уште една жртва. (Првата беше ранувањето на еден другар, кој не можеше да бега и остана под нивата. Го фаќаат жив и подоцна го убиваат). Братот на Шарен Ампо од селото Дулица издивна тешко ранет и се стркала. Легнавме зад височинката, добро скриени од грмушките. Водевме борба со бомби до 6 часот вечерта. Потоа се спуштивме да си пробиеме пат и тука ги дадовме повеќето наши жртви. Ни претстоеше да минеме низ неколку заседи. Минавме три заседи. На четвртата смртоносно го ранија Мишо Неделков. Но не претчувствувајќи ништо опасно, тој продолжуваше да оди. На петтата падна Мише Наутлиев Трајчев од Штип и беше ранет Стоил Бичаклиев. По желба на М. Неделков седнавме. Изнемоштен, тој замоли: „Убиј ме Панче!“

– Не ти е ништо! Ќе те изведам.

– Убиј ме, ти велам.

Панче посегна да го подигне, но тој ја климна главата и издивна. Се прекрстивме над него. Панче го бакна, простувајќи се од него.

А во тоа време затрешти над нас една бомба, но напразно. Ја поминавме и шестата заседа и пред нас се отвори слободен пат. (Зло-сторничко племе! Не заслужува човек да умре за него.) Се упативме за Саса, каде што потерата ни ги загуби трагите. Ја минавме границата на 27-28 јули истата година, по што се соединивме со групата на Пане Жигански во Церско. Според тврдењата на селаните, Србите таму дадоа (Калиманци) многу жртви, меѓу кои и еден капетан, убиен од прецизното око на Панче Михајлов. Ние дадовме вкупно 5 души жртви. Борбата траеше од 1 до 7 часа – вкупно 6 часа. Според Т. Александров, тоа беше најголемата борба од 1918 година наваму. Бичкалиев се самоубил, како што разбавме, и братот на Шарен Ампо, но откако најпрвин убиле мнозина непријатели.

III

Решивме веднаш да се добереме до Штип. Ние не се разочаравме по Калиманската битка. Не беа изминати 12-13 дена и ете нè пак на пат, но сега веќе тројца: Владо Димитров (Черноземски) – Бугарин од Чепинските села), Ипокрит Развигоров и јас. Тодор Александров ни даде лични исправи, нè снабди со цивилни алишта, секој со два револвера, со четири бомби и се прости најтрогателно со нас, искажувајќи жалење дека не може заедно со нас да дојде внатре и одблизу да ја следи нашата работа. На 7 август 1924 г. ја преминавме границата со началникот на групата Григор Хаџи Кимов. Без никакви пречки, за четири дена слеговме од с. Кучичино низ кочанските планини, го пресековме Кочанското Поле меѓу двата Подлога – Горни и Долни, и стигнавме над Кучичино – веќе Штипско. Оттаму се поделивме со двајцата другари што нè придружуваа до Хаџиевата група, и ние самите преку Вардариште, в зори се најдовме во каваклиските лозја и ниви – Штип.

Се сокривме во една колиба и чекавме да се стемни за да се провреме низ градот до дома. Стојан Мишев живееше таму во близина и мислевме дека најлесно можеме да се пресметаме со него без никаков ризик за нашиот живот. Малку мислевме, се разбира, на татко ми и последиците што ги очекуваа него и семејството ако,

за несреќа, бевме успеале да го извршиме нашиот план. Тој ден татко ми ги повел на грозје мајка ми – маќеата, моето братче Славчо, на 10 години, со неговото другарче од маалото. Празникот Преображение беше на следниот ден и обичај е тогаш секој на трпеза да има полски плодови. Ипокрит го забележа прв. Со магаренцето татко ми влезе во лозјето, го врза за едно дрво и седна. Седнаа и другите до откинатите зрели сочни гроздови. Извадија леб и сирење да каснат.

Не се осмелив да им се јавам за да не се случи некое од децата подоцна да ме издаде. Но го издеднав кога си тргнаа, татко ми остана назад, и јас го повикав: „Татко, татко!“ Тој целиот пребледе, ме погледна зачудено и потоа ги свитка веѓите намуртено. Забелжувајќи ги моите другари, тој ми подвикна: „Немам син!“ И почна да се извлекува од лозјето. Тогаш и јас налутено му подвикнав: „Ела вamu!“ На што ми одговори веќе покротко: „Ќе дојдам“. Но наместо да го стори тоа, тој забрза кон жена си и децата. Се впуштив по него, го настигнав, им удрих на децата по една шлаканица за да ги замајам, за да не ме познаат кој сум, и му ја вперив цевката на револверот во неговите гради. „Како не ти е срам? Зошто бегаш? Толку ли ти е мил животот? И ти си ми бил Македонец“. „А бре се откажувам ли јас од мојот син?“ Нејсе, се разбравме. Дојди кај моите другари. Се запозна. Нè почести со тутун и се заприкажа. Штипјанецот Каламатиев²⁷ го извикал пред 10 дена во „Удружението“ („против бугарских бандита“²⁸) и стравот му бил голем кога го повикав, мислејќи дека е стапица на истиот, којшто го распрашувал за мене. Сигурно власта била предупредена за терористичкиот акт што ни претстоеше, да го извршиме во Штип. Запознавајќи се со сè што го интересираше, на разделба, татко ми се сврте кон мене: „Е нема ли да се жениш, синко? Доста одеше така. Јазек за твојата младост“. Тогаш му ги спомнав зборовите на мојот чичко Славејко Арсов дека за нас ќе се пеат песни, а не за такви како него, кои задомени го свиткуваат вратот пред тираните за да ја зачуваат својата челада.

На стемнување, Ипокрит сам посака да појде в град и лично да се запознае со ситуацијата. Откако накупил храна и тутун, тој се врати по половина час. Необични беа смелоста и спокојството кај тој човек.

²⁷ Михајло Каламатиев, штипски трговец, во септември 1923 година станал претседател на „Здружението против бугарските бандити“, формирано од властите на Кралството на СХС за борба против комитските чети на автономистичката ВМРО на Тодор Александров, претседател на Штипската општина и пратеник во Народното собрание.

²⁸ Во ракописот е напишано на српски.

Приближувајќи се кон нашата скривница, над Кавкалијската чешма, тој сретнал една српска патрола. Без да се уплаши ѝ рекол: „Добра-вечер“, на што го прашале: „Ди чеш?“ („Каде?“). „Одам да го чувам виноградоот“ (лозјето), одговорил и продолжил понатаму, без дури и окото да му трепне. Следната вечер, пак, јас и Владо влеговме во градот, но без резултат. Констатиравме бескорисност на какво било дејство во Штип, а од друга страна и изолираност на граѓанството од борбата за ослободување на Македонија. Навистина, тоа беше привремено и се должеше на аферите што се случуваа една по една, од кои мнозина настрадаа.

Во градот Кочани исто така влеговме. Се прошетавме низ улиците и извлекувајќи се, по три часа се сретнавме со Хацијата (Хаци Григор Хаци Кимов) во селото Долги Дол, со кого ја минавме границата на 4 септември 1924 година. Пристигнувајќи во Кустендил, пунктовиот Узунов нè замоли да не го чуваме оружјето кај нас во второто распоредување. Тој ми предаде поздрав од Панче Михајлов и наредба да заминам веднаш за Софија, кај него. Ми наложи да се вратам назад и да земам 6 револвери оставени во семејството Хаци Костадинови – Кустендил. За целта ми даде 500 лева. Се настанивме заедно со веќе пристигнатиот Ипчо во хотел „Лидо Венеција“ – Софија.

IV

ЗА АТЕНТАТОТ НА СЛАВЧО КОВАЧЕВ. Една вечер, околу 12 часот, во хотелот дојде Тодор Георгиев – Гуштерот (Штип) и нè зеде со еден автомобил. На прашањето: „Каде?“, одговори: „Ќе дознаете!“ Нè одведе во куќата на еден од богатите Македонци. Нè воведоа во една широка соба, полна со наши другари четници. Соседната врата до неа се подотвори и се покажа Иван Михајлов. Нè поздрави и возбудено си повторуваше самиот на себеси: „Не плашете се! Македонија е слободна“. При секое влегување тој одвојуваше еден по еден од другарите, кои не се враќаа. Разбравме дека нешто се случило и дека претстои работа за вршење. Телефонот од другата соба непрекинато звонкаше во неговата рака. Самиот тој двапати истата ноќ одлета со автомобилот. Но каде? Тоа нас не нè интересираше. Најпосле, кон осум часот изутрината, дојде и мојот ред.

– Ќе го смааш ли (по шттипски) Славчо Ковачев?²⁹

– Каков е?

– Предавник! Согласен ли си?

– Согласен.

– Бакнете се тогаш со Страхил Развигоров³⁰, тој ќе ти го покаже.

Се бакнавме и се договоривме за планот на дејството. Ковачев живееше на улицата Цар Борис, спроти Романската црква. Беше петок, 13 септември 1924 година, и ние се сместивме крај масата во една кафеана, на истата улица, од каде што набљудувавме и ја чекавме нашата жртва. Околу 12 часот (чекавме 4 часа), Страхил ненадејно стана и посочи еден човек. „Ете го!“ Потоа излезе и сврте по улицата Пиринска.

Јас останав во недумица. Еден човек врвеше по тротоарот кон куќата каде што живееше Ковачев. И тука ми дојде на помош една друга околност. На вратата излегоа неговите деца. Едно од нив викна: „Тате!“ Човекот, на кого се однесуваше повикот, се сврте и насмеан, кимнувајќи со главата, зачекори побрзо кон нив. Тоа и го издаде. Застана зад неговиот грб и стелав трипати. Падна како сноп уште при првиот смртоносен куршум. Но јас не го оставив. Се приближив до него и стрелав уште трипати. Се насобра народ и јас се стрчав по улицата Егзарх Јосиф. Но тука ме пресретна началникот на Првиот полициски участок и немаше како – требаше да се предадам.

Вечерта, истот ден по атентатот на Света Недела³¹, во 12 часот, избегав заедно со Владо Димитров – Черноземски (кој на 13 септември истата година го уби Димо Хаџи Димов) и со Стевчо Караклашев (од селото Богданци, кој го уби П. Д. Петков – земјоделски претставник). Ипокрит Развигоров, пак, го уби Харалампи Стојанов. Бегството беше организирано од Организацијата.

Јас не знаев во што се состоеше вината на од мене убиениот Ковачев. Наполно верував во справедливоста на решенијата издадени од Организацијата и сметав дека е мој долг беспоговорно да ги

²⁹ Владислав (Славчо) Ковачев, роден во Штип, шттипски околински војвода, идеолог на Македонската емигрантска федералистичка организација (МЕФО), судија, адвокат, новинар и публицист.

³⁰ Страхил Развигоров, роден во Штип, син на македонскиот револуционер Мише Развигоров, член на ЦК на ВМРО (1928), по Втората светска војна бил уапсен и убиен без судење од бугарската комунистичка власт.

извршам. До моето затворање не знаев дека Тодор Александров е убиен³². Инаку, тогаш ќе ги убиев и неговите деца.

V

По моето излегување од затвор, заминав за Горна Цумаја каде што се видов со Иван Михајлов, веќе член на Централниот комитет на Организацијата, кој станал таков по силата на конгресните решенија од 1925 г. Еден месец по атентатот во катедралата јас пак заминав за Македонија, со Брловата чета. Четата беше составена од 30 души, плус Кочанската од 17 души, под водство на Ефтим Полски³³. Панче Михајлов беше исфрлен од Организацијата. Заседата во месноста Грамада, близу до селото Црвена Јаболка – Кустендилско, Куртев³⁴, Брло и Ефтим Полски му ја додадоа на Панче Михајлов. Уште истиот момент испратија писмо до ЦК, во кое заедно со Панче ги обвинија и неговите другари, како извршители на заседата: Ипокрит Развигоров и Димитар Медаров³⁵ од Царевоселско. Тие обвинувања беа без капка вистина. Подоцна се разбра дека Ипокрит во тоа време бил со Иван Михајлов, а Медаров во Перник или Радомир. Тоа беше лош знак. Брло, заради болест, се врати со пет-шест другари. По него се повлекоа и другите од Штипската чета. Јас и Куртев останавме со Ефтим Полски. Бевме откриени двапати и, по 23 дена од преминувањето на границата, и ние се вративме во Бугарија.

³¹ Атентатот во софиската катедрална црква Света Недела е извршен на 16 април 1925 година, а во него загинале околу 150 бугарски високи офицери и тој беше искористен од страна на бугарските власти за засилување на теророт против комунистите и лево ориентирани бугарски и македонски дејци.

³² Тодор Александров е убиен на 31 август 1924, а неговото убиство е објавено на 12 септември истата година.

³³ Ефтим Ташов – Полски, роден во с. Нивичани, Кочанско, делчевски и кочански војвода, еден од најактивните војводи на ВМРО по Првата светска војна, со својот постојан престој во Источна Македонија и со многубројните оружени акции и атентати постојано ги вознемирувал државните власти на Кралството на СХС, загинал 1931 година во една комитска акција.

³⁴ Владимир Куртев, роден во Плевен, по Првата светска војна пунктов началник на Кустендил, член на ЦК на ВМРО (1932), во 1946 година бил осуден и стрелан од бугарските власти како соработник на Иван Михајлов.

³⁵ Димитар Медаров, роден во с. Дулица, Делчевско, долгогодишен четник и атентатор на ВМРО, познат по своите храбри подвизи против воените и полициските власти на Кралството на СХС и подоцна на Кралството Југославија, за време на Втората светска војна бил во услуга на бугарската окупаторска власт во Македонија, по војната бил осуден и стрелан од македонските државни органи.

VI

ПО УБИСТВОТО НА ПРОТОГЕРОВ. Уште веднаш по враќањето во Бугарија (1927) разбрав дека односите меѓу Протогеров⁴⁰ и Иван Михајлов не се добри. Често слушав од Протогеров дека Ванчо ништо не му доверувал. Особено се лутеше дека при заминувањето во странство не му се јавил. Тоа не беше тајна за Задграничното претставништво: Баждаров⁴¹, Прличев⁴², Томалевски⁴³. На што се должеше таа омраза – не знаев.

Бидејќи И. Михајлов знаеше дека Протогеров ме сакаше многу и дека при идењето во Софија често го посетував, сакаше од мене да му бидам доушник. Што зборува за него. Меѓутоа, јас одбив – не ме бидува за такви работи.

– Но ако дојде до пукање? – ме праша Ванчо.

– Не ме бидува – ослободи ме од таа задача.

И така одбив. На 7 јули 1928 г. бев во Горна Цумаја со Иван Михајлов, кога разбравме дека истата вечер е убиен Протогеров. Радоста на Ванчо не се опишува. Се изнесе ракија за честење. „Се извршило големо дело. А јас отидов со шоферот до Св. Врач за да го доведам Страхил Развигоров.

⁴⁰ Александар Протогеров, роден во Охрид, еден од раководителите на ВМОРО и ВМРО, генерал-лајтнант на бугарската армија, од 1911 резервен член на ЦК на ВМОРО, по Првата светска војна член на ЦК и ВМРО и заедно со Тодор Александров ја раководеле автономистичката ВМРО, а од 1925 година заедно со Иван Михајлов како членови на ЦК и ВМРО ја раководеле Организацијата, убиен 1928 година на наредба од И. Михајлов.

⁴¹ Георги Баждаров, роден во с. Горно Броди, Серско, гимназиски професор и учесник во македонското ослободително движење, по Првата светска војна еден од идеолозите на ВМРО и член на Задграничното претставништво на ВМРО, по расцепот на ВМРО во 1928 се приклучил кон протогеровистичката струја на ВМРО, убиен 1929 по наредба на И. Михајлов.

⁴² Кирил Прличев, роден во Охрид, син на Григор Прличев, гимназиски професор и учесник во македонското ослободително движење, по Првата светска војна еден од идеолозите на ВМРО и член на Задграничното претставништво на ВМРО, приврзаник на протогеровистичката струја на ВМРО заради што во 1931 година, под притисок на Иван Михајлов, се повлекол од работата во Организацијата, умрел 1944 г. во Охрид како директор на Музејот.

⁴³ Наум Томалевски, роден во Крушево, по Првата светска војна член на Задграничното претставништво на ВМРО и надворешен претставник на Организацијата во странство. Од 1928 година, по расцепот на ВМРО, се приклучил кон протогеровистичката струја на ВМРО, убиен 1930 по наредба на Иван Михајлов.

VII

ЗА КОНГРЕСОТ – август 1928⁴⁴. По 7 јули 1928 година не се одделив од И. Михајлов. Конгресот се одржа во с. Покровник⁴⁵, Горноцумајско, во училиштето. Меѓу делегатите: В'ндев Георги⁴⁶, Ефтим Полски, Величко Скопски⁴⁷, Дрангов⁴⁸, Јордан Ѓурков, Куртев, Страхил Развигоров, Бунев⁴⁹ и др. – вкупно околу 40 души, а со обезбедувањето, над 80. Меѓу гостите, и Менча Крничева⁵⁰. Конгресот траеше вкупно 4 дена. Првиот ден се пристапи кон изборот на работното претседателство. За претседател се избра Иван Карацов, а за членови: Крсто Кумановски⁵¹ и Јордан Ѓурков. Секретар: Страхил Развигоров. И покрај тоа што не бев делегат, мене и другите од обезбедувањето не поканија да влеземе во конгресната сала. Зборови на Ванчо: „Штом е внатре Менча, и вие може да влезете!“

Опозиција, никаква. Конгресот беше подготвен по волја на И. Михајлов и неговите пријатели. Го одобри тоа што тој го изложи. Конгресот беше негово ехо. Жален и срамен конгрес. Се стави крај на Задграничното претставништво. За да биде назначувано во иднина, а не избираемо од конгресите.

Избор на новиот ЦК: Иван Михајлов, Иван Карацов и Страхил Развигоров.

Резервни членови: Јордан Ѓурков, Куртев и Ефтимов.

⁴⁴ Се однесува на VII конгрес на ВМРО, одржан на 21-25 јули 1928 година.

⁴⁵ Конгресот се одржал во с. Крупник, Горноцумајско.

⁴⁶ Георги В'ндев, роден во с. Лесково, Гуменице, струмички околиски војвода, од 1924 до 1934 се истакнувал со многубројни оружени акции против режимот на Кралството Југославија во струмичкиот крај.

⁴⁷ Величко Велјанов – Чичето, роден во с. Црешево, Скопско, скопски околиски војвода,

⁴⁸ Кирил Дрангов, роден во Софија, син на Борис Дрангов, од 1925 пунктот началник на Софија, резервен член на ЦК на ВМРО (1932), адвокат во Скопје (1941-1944), по 9-то септемвриските настани во 1944 година во Бугарија, се самоубил при обидот да биде уапсен од бугарските државни власти.

⁴⁹ Борис Бунев, роден во Тетово, брат на Мара Бунева, атентаторката на српскиот полициски чиновник Велимир Прелиќ во Скопје во 1928 година, офицер на бугарската армија, од 1925 г., главен воен инструктор на ВМРО во пиринскиот дел на Македонија.

⁵⁰ Менча Крничева, родена во Крушево, сопруга на Иван Михајлов, позната по убиството на Тодор Паница во Виена во 1925 година.

⁵¹ Крсто Лазаров – Кумановски (Коњушки), роден во с. Коњух, Кумановско, кумановски околиски војвода, од 1920 до 1934 година преземал бројни комитески акции во источниот дел на Македонија. За време на Втората светска војна, бил на услуга на бугарската окупаторска власт, за што бил осуден на смрт и стрелан од македонските државни органи.

Браво! Ура!

Благодарна реч од Иван Михајлов за „народниот“ избор. По него, Развигоров, а трет Караџов. Ги подигнавме членовите на раце. Ја запеавме „Изгреј зора на слободата!“ Громко ура!

Соопштува:
Васил Хаџи Кимов
15. IV. 1973 г.
Софија

Препишано и заверено со оригиналот од Васил Хаџи Кимов.

15. IV. 1973 г.

В. Х. Кимов

Спомените на еден македонски револуционер, во ракопис се запишани од Васил Хаџи Кимов, со диктирање на Мирчо Кикиритков.

*В. Х. Кимов*⁵²

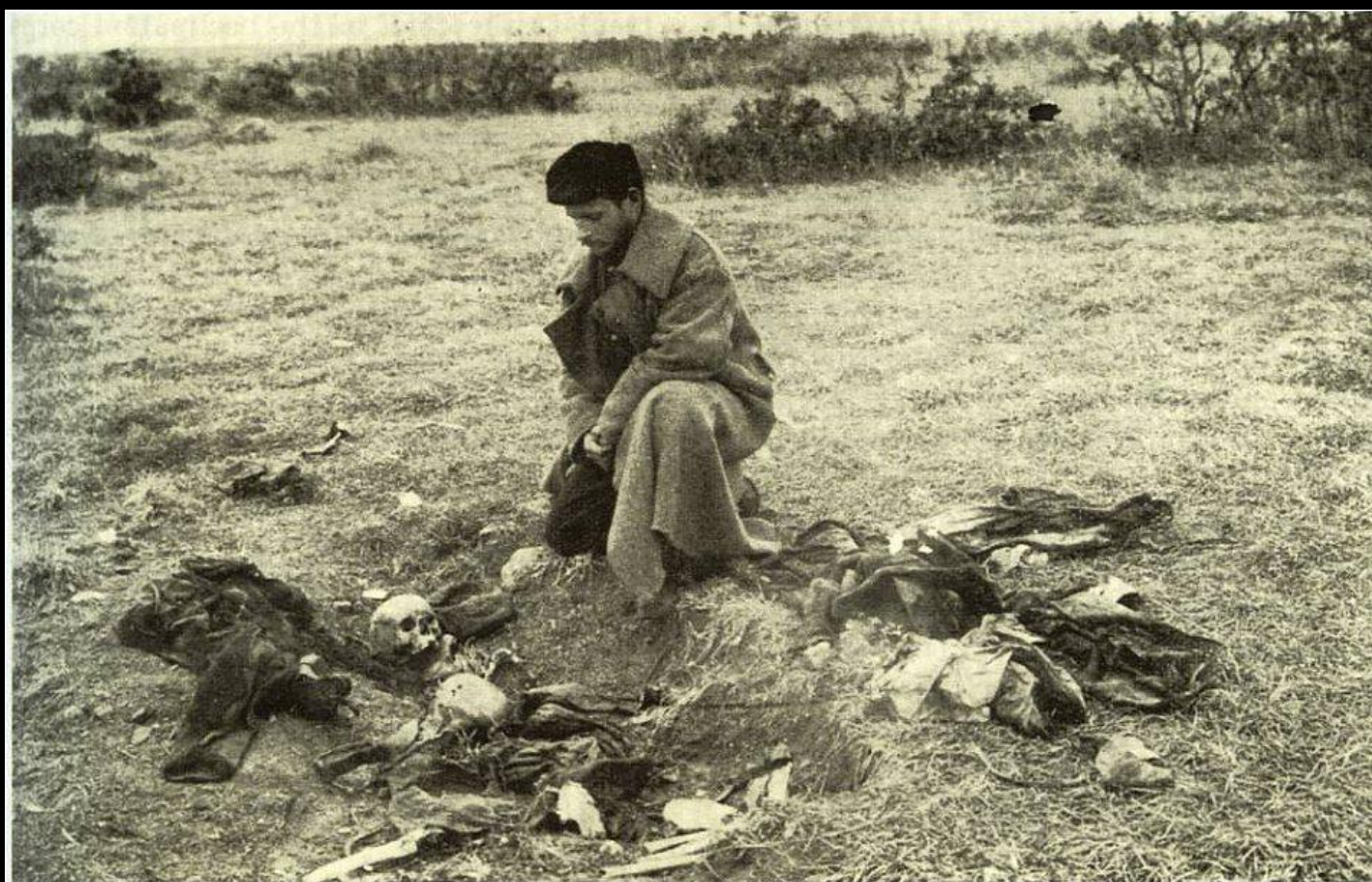
⁵² Текстот е допишан со ракопис

Още стотици книги на дейци родени
в географска област Македония
може да намерите на:

www.strumski.com

Библиотека „Струмски“
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres